

*Мирович О.**

ЕТНІЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ: УРОКИ ХОРВАТІЇ

Пошук способів вирішення конфлікту національних інтересів з потребою забезпечення реалізації прав національних меншин стоїть на порядку денному більшості держав. З одного боку, в умовах глобалізації кордони поступово стираються, спричиняючи тим самим взаємне розчинення етносів та культур. З іншого – спостерігається потреба посилення національної безпеки кожної держави зокрема як необхідної умови її існування. Ці процеси в сучасному світі носять до певної міри взаємовиключний характер, оскільки проблема національних меншин, як правило, тісно пов'язана з сепаратистськими рухами, політичним екстремізмом та суспільним протистоянням.

Загалом, аналізуючи випадки ескалації двосторонніх відносин між державами через незадовільне становище національних меншин, можна зробити висновок, що за цим найчастіше криється прагнення здобути політичний зиск. Особливо яскраво це проявляється на теренах колишніх республік СФРЮ та СРСР. Проте шляхи вирішення цієї проблеми в обох випадках відрізняються. Якщо взяти до уваги досвід країн пострадянського простору, то окрім трьох держав регіону Прибалтики, вони і надалі залишаються у сфері впливу Росії, в першу чергу через маніпулювання етнічним, мовним, релігійним фактором. В окремих випадках це стає елементом зазіхання на державний суверенітет та територіальну цілісність держав, засобом для підігрівання міжетнічної ворожнечі, що в свою чергу завдає непоправної шкоди їх національній безпеці та міжнародному іміджу.

Протилежним є досвід країн колишньої Югославії. Так, уряд Хорватії після здобуття державою незалежності почав проводити «хорватоорієнтовану» політику. Вона не включала захисту прав сербського населення, проте зосереджувалася на зміцненні державного суверенітету та виключній реалізації національних інтересів. Природно, що дана політика викликала опір не лише сусідньої Сербії, але й світового співтовариства. Попри це, немає жодних підстав вважати, що сербські війська не розпочали б інтервенцію в Хорватію у випадку задовільного становища сербської національної меншини. Тут значно більшу вагу мав сам факт проголошення Хорватією незалежності та небажання хорватських сербів жити в новій державі [1].

Парадоксально, але сербо-хорватський збройний конфлікт 1991-1995 років до певної міри прискорив розв'язання міжетнічних суперечностей, адже під тиском міжнародної спільноти обидві сторони були змушені шукати компромісів та йти на взаємні поступки. Конституційні закони Хорватії 1991 та 1992 років розширили права національних меншин на культурну автономію, освіту, участь в політичному, економічному та громадському житті.

Розглядаючи питання національних меншин в контексті забезпечення національної безпеки, слід звернути увагу на потребу знаходження внутрішнього консенсусу. Це дає змогу при проведенні державної політики уникнути помилок, продиктованих ідеологічними факторами. Маючи досвід військового конфлікту та міжетнічної ворожнечі, уряд

* аспірант факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: доц. Романюк Н.А.

Хорватії зумів знайти баланс між реалізацією інтересів титульної нації та очікуваннями міжнародної спільноти щодо забезпечення умов для гармонійного розвитку представників усіх національних меншин на території держави. Позиція хорватського керівництва базувалася на недопущенні існування сепаратистських настроїв у суспільстві і водночас із тим наданні можливості представництва національних меншин у всіх органах влади, включно з парламентом. Слід сказати, що політика, спрямована на всебічну інтеграцію сербів у хорватське суспільство, повністю себе виправдала. Одним із базових законодавчих актів, що створив підґрунтя для вирішення даної проблеми, стала прийнята у 1998 році Програма повернення та забезпечення біженців та переселених осіб [2], в котрій задекларовано готовність Хорватії створити сербам умови для реінтеграції. Під цим розуміють не лише дозвіл на повернення чи возз'єднання родин, але й можливість отримання чи відновлення нерухомості, котра раніше була у власності переселених.

Процес реінтеграції сербів в хорватське суспільство можна назвати нелегким у всіх відношеннях. Ускладнений він передусім потребою донести до корінного населення Хорватії необхідність міжетнічного порозуміння як неодмінної умови для зміцнення державного суверенітету та уникнення конфліктів на національному ґрунті в майбутньому. Це завдання і досі залишається актуальним, оскільки станом на 2005 рік 63% опитаних хорватів вважали, що процес повернення виселених сербів є для країни негативним фактором [3]. Становлення у суспільстві атмосфери толерантності стосовно національних меншин залишається єдиною можливою стратегією для Хорватії, запорукою гарантування суспільної безпеки. Додатковим фактором, котрий сприяє цьому процесу, можна вважати здійснення державою курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Процес вступу Хорватії до НАТО та ЄС значно послабив внутрішньосуспільну напругу з одного боку через взяття на себе хорватським урядом зобов'язань забезпечити національним меншинам умови для реалізації своїх основних прав, а з іншого – через об'єднання всього суспільства навколо ідеї підвищення стандартів життя та пошуку відповіді на виклики сучасності.

Література

1. Hayden, Robert M. Blueprints for a House Divided: The Constitutional Logic of the Yugoslav Conflicts. – University of Michigan Press, 2000. - 224p.
2. Program povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba N.n. 92/98 [Електронний ресурс] / Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora. - Режим доступу: <http://www.povratak.hr/default.aspx?id=41>.
3. Položaj nacionalnih manjina u Hrvatskoj – zakonodavstvo i praksa / Tena Erceg // Centar za ljudska prava. – Zagreb, 2005. – 31 p.